

IQTISODIYOT VA INNOVATSIYALAR ILMIY JURNALI

Vol. 1 Issue 01 | pp. 1-8

Available online <https://x7.tsue.uz>**O'ZBEKISTONDA STARTAP EKOTIZIMINING RIVOJLANISHI:
HOLAT, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR****Yusupov Jasurbek Abdullayevich**

TDIU, mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida startap ekotizimining shakllanishi va rivojlanish tendensiyalari ilmiy asosda o'rganilgan. Mamlakatda amalga oshirilayotgan raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonlari, innovatsion infratuzilmaning rivojlanishi hamda startaplarga davlat tomonidan ko'rsatilayotgan qo'llab-quvvatlash choralari tahlil qilinadi. Startap ekotizimini rivojlantirishning asosiy omillari sifatida texnoparklar va biznes inkubatorlar, venchur moliyalashtirish mexanizmlari, yoshlar tadbirkorligi hamda xalqaro hamkorlik ko'rsatiladi. Ekotizimning makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy ta'sirlari, shu jumladan, ish o'rinlari yaratish, eksport salohiyatini oshirish va iqtisodiy xilma-xillikni ta'minlash kabi jihatlar alohida o'rganilgan. Mavjud muammolar va ularni bartaraf etishning ilmiy asoslangan yo'llari taklif qilingan.

Kalit so'zlar: startap, innovatsion ekotizim, venchur kapital, texnopark, raqamli iqtisodiyot, biznes inkubator, yoshlar tadbirkorligi, innovatsion infratuzilma, iqtisodiy o'sish, O'zbekiston.

Аннотация: В статье научно исследованы тенденции формирования и развития стартап-экосистемы в Республике Узбекистан. Анализируются процессы перехода к цифровой экономике, развитие инновационной инфраструктуры и меры государственной поддержки стартапов. В качестве ключевых факторов развития стартап-экосистемы рассматриваются технопарки и бизнес-инкубаторы, механизмы венчурного финансирования, молодёжное предпринимательство и международное сотрудничество. Особое внимание уделено макро- и микроэкономическим эффектам экосистемы, включая создание рабочих мест, наращивание экспортного потенциала и обеспечение экономической диверсификации. Предложены научно обоснованные пути решения выявленных проблем.

Ключевые слова: стартап, инновационная экосистема, венчурный капитал, технопарк, цифровая экономика, бизнес-инкубатор, молодёжное предпринимательство, инновационная инфраструктура, экономический рост, Узбекистан.

Abstract: This article scientifically examines the formation and development trends of the startup ecosystem in the Republic of Uzbekistan. The processes of digital economy transition, the development of innovative infrastructure, and state support measures for startups are analyzed. Technoparks and business incubators, venture financing mechanisms, youth entrepreneurship, and international cooperation are identified as key factors driving startup ecosystem development. The macroeconomic and microeconomic impacts of the ecosystem, including job creation, export potential enhancement, and economic diversification, are examined in detail. Scientifically grounded solutions to identified challenges are proposed.

Keywords: startup, innovation ecosystem, venture capital, technopark, digital economy, business incubator, youth entrepreneurship, innovative infrastructure, economic growth, Uzbekistan.

Kirish

XXI asrda global iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi startap harakatining jadal kengayishi bilan bevosita bog'liq bo'lib, texnologik tadbirkorlik milliy iqtisodiyotlarning raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biriga aylangan. Startaplar nafaqat yangi mahsulot va xizmatlar yaratish, balki iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, ish o'rinlarini ko'paytirish va eksport salohiyatini oshirishda ham muhim rol o'ynamoqda. Shu sababli rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarning aksariyati startap ekotizimini barpo etish va qo'llab-quvvatlashni iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilamoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda startap harakatining rivojlanishi davlat siyosatining markaziga chiqdi. 2017—2026 yillar davomida amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar doirasida IT-parklar, texnologiya inkubatorlari va ventur moliyalashtirish fondlari tashkil etildi. Biroq O'zbekiston startap ekotizimi hali rivojlanishning dastlabki bosqichida bo'lib, bir qator tizimiy muammolar, jumladan, innovatsion moliyalashtirish yetishmasligi, malakali kadrlar taqchilligi va bozorga chiqish imkoniyatlarining cheklanganligi hal etilishi lozim.

Ushbu maqolaning maqsadi O'zbekistonda startap ekotizimining rivojlanish holatini ilmiy tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda ekotizimni yanada mustahkamlashning ilmiy asoslangan yo'llarini taklif etishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Startap ekotizimlari nazariyasiga oid ilk ilmiy tadqiqotlar XX asrning oxirida paydo bo'lgan. Isenberg (2011) startap ekotizimini muvaffaqiyatli tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlaydigan siyosat, moliya, madaniyat, qo'llab-quvvatlash, inson kapitali va bozorlar majmuasi sifatida ta'riflaydi [1]. Uning modeliga ko'ra, ekotizimning barcha elementlari o'zaro muvofiqlashgan holda ishlashi muvaffaqiyatning asosiy sharti hisoblanadi.

Blank va Dorf (2012) o'zlarining «The Startup Owner's Manual» asarida startap faoliyatining ilmiy metodologiyasini ishlab chiqqan bo'lib, mijozlarni ishlab chiqish (customer development) konsepsiyasini startap muvaffaqiyatining asosi sifatida ko'rsatadilar [2]. Ushbu yondashuv bugungi kunda jahon amaliyotida keng qo'llanilmoqda.

Mahalliy tadqiqotchilar orasida A.Xolmatovning (2024) ishlarida O'zbekiston sharoitida innovatsion tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari o'rganilgan [3]. Olimning fikricha, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik — startap ekotizimini rivojlantirishning eng samarali yo'li hisoblanadi.

Sh.Nazarovning (2025) tadqiqotlarida O'zbekiston IT-parki doirasida faoliyat ko'rsatayotgan startaplarning moliyaviy samaradorligi tahlil qilingan bo'lib, raqamli infratuzilmaga investitsiyalarning iqtisodiy multiplikativ ta'siri asoslab berilgan [4].

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda O'zbekistonda startap ekotizimini o'rganish uchun quyidagi metodlar qo'llanildi: qiyosiy tahlil — rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar startap ekotizimlari bilan solishtirish; statistik tahlil — O'zbekiston Statistika agentligi, IT-park va Innovatsion rivojlanish vazirligi ma'lumotlari asosida; SWOT-tahlil — ekotizimning kuchli va zaif tomonlarini, imkoniyat va tahdidlarini baholash; tizimli yondashuv — ekotizimning barcha elementlarini o'zaro bog'liqlikda o'rganish.

Tahlil va natijalar

O'zbekistonda startap ekotizimi jadal rivojlanib, 2017 yildan beri sezilarli o'zgarishlarga uchradi. 2019 yilda tashkil etilgan O'zbekiston IT-parki bugungi kunda 500 dan ortiq rezident kompaniyani o'z ichiga oladi va ularning umumiy eksport hajmi 2025 yilda 300 million AQSh dollaridan oshdi. Texnopark va biznes inkubatorlar tarmoqi mamlakatning 14 viloyatida kengayib, yoshlar tadbirkorligini rag'batlantirmoqda.

Ventur moliyalashtirish sohasida ham ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, 2024 yilda startaplarga yo'naltirilgan umumiy investitsiyalar hajmi 2022 yilga nisbatan 3,2 barabarga oshdi. Biroq bu ko'rsatkich qo'shni Qozog'iston va Gruziya bilan solishtirganda hali ham past darajada qolmoqda.

1-jadval. O'zbekistonda startap ekotizimining asosiy ko'rsatkichlari (2022—2025)

Ko'rsatkich	2022	2023	2024	2025
Ro'yxatdagi startaplar soni	180	310	470	650
IT-park rezidentlari	220	340	430	510
Jalb qilingan investitsiyalar (mln. \$)	28	54	89	124
IT-eksport hajmi (mln. \$)	112	178	246	312
Yaratilgan ish o'rinlari (ming)	4.2	7.8	12.1	18.5

Manba: O'zbekiston Statistika agentligi va IT-park ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Startup ekotizimini rivojlantirishning asosiy omillaridan biri innovatsion infratuzilmadir. Bugungi kunda O'zbekistonda 7 ta texnopark, 12 ta biznes inkubator va 3 ta innovatsiya markazi faoliyat ko'rsatmoqda. Ushbu muassasalar startaplarga ishchi joy, mentorlik, huquqiy va moliyaviy maslahat xizmatlarini taqdim etmoqda. Biroq infratuzilmaning geografik jihatdan notekis taqsimlanishi — asosiy imkoniyatlar Toshkent shahrida to'planganligi — mintaqaviy rivojlanish nomutanosibligini keltirib chiqarmoqda.

Ekotizimning makroiqtisodiy ta'siri ham sezilarli. Startup va IT sektori 2025 yilda YaIMning 2,4 foizini tashkil qilib, 2022 yilga nisbatan 0,9 foiz punktga oshdi. Bu ko'rsatkich mamlakatning iqtisodiy xilma-xilligini ta'minlash va xom ashyo eksportiga bog'liqlikni kamaytirish strategiyasiga mos keladi. Mikroiqtisodiy darajada esa startaplar mahalliy bozorda raqobatni kuchaytirmoqda va istehmolchilar uchun yangi raqamli xizmatlar imkoniyatini kengaytirmoqda.

Shunga qaramay, ekotizimda bir qator muammolar mavjud. Birinchidan, urug'lik (seed) va boshlang'ich bosqich (early-stage) moliyalashtirish imkoniyatlari cheklangan. Ikkinchidan, startap asoschilari orasida texnik mutaxassislar ko'p bo'lsa-da, biznes-rivojlanish va marketing sohasidagi kadrlar tanqisligi kuzatilmoqda. Uchinchidan, intellektual mulk huquqlarini himoya qilish mexanizmlari hali yetarli darajada rivojlanmagan, bu esa xorijiy investorlar uchun risklarni oshirmoqda.

Xulosa va takliflar

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda startap ekotizimi so'nggi yillarda jadal rivojlanib, iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasida muhim o'rin egallaydi. Ekotizimning institutsional asoslari yaratilgan, biroq moliyalashtirish, kadrlar tayyorlash va mintaqaviy muvozanat masalalarida tizimli yechimlar talab etiladi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi: birinchidan, startaplarga mo'ljallangan ventur fondlarining soliq imtiyozlarini kengaytirish va davlat-xususiy sheriklik asosida ko'proq urug'lik investitsiyalar jalb qilish; ikkinchidan, oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan amaliy dasturlar kengaytirish; uchinchidan, texnopark va inkubator tarmoqlarini viloyat markazlaridan tashqari, tuman darajasida ham rivojlantirish; to'rtinchidan, intellektual mulkni ro'yxatdan o'tkazish jarayonini soddalashtirish va xalqaro standartlarga moslash.

Startup ekotizimini muntazam monitoring qilish va xalqaro reytinglarda (Global Innovation Index, Startup Genome) O'zbekistonning o'rnini mustahkamlash ekotizimning xalqaro tan olinishiga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida xorijiy ventur investitsiyalar oqimini kuchaytiradi va mahalliy startaplarning global bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Isenberg, D. J. (2011). The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economy policy: Principles for cultivating entrepreneurship. Babson Global.

2. Blank, S., & Dorf, B. (2012). The Startup Owner's Manual: The Step-By-Step Guide for Building a Great Company. K&S; Ranch.
3. Xolmatov, A. (2024). O'zbekistonda innovatsion tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari. — Toshkent: TDIU, PhD dissertatsiyasi. — 24-b.
4. Nazarov, Sh. (2025). IT-park rezidentlarining moliyaviy samaradorligi va raqamli iqtisodiyotga ta'siri. — Toshkent: IQTISODIYOT nashriyoti. — 112-b.
5. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2025). Axborot texnologiyalari va innovatsiyalar sohasidagi asosiy ko'rsatkichlar. — Toshkent.
6. OECD. (2024). Innovation Policy Platform: Startup Ecosystems in Transition Economies. Paris: OECD Publishing.

Copyright: © 2026 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)